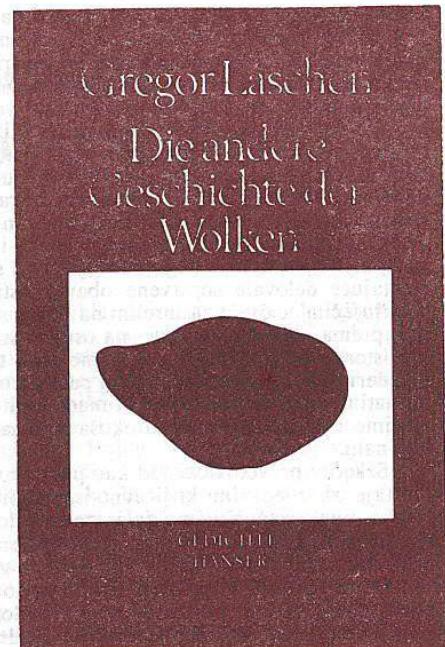


hori zon talna čež nja

gregor lašen



HIMALJ

Te crvene orgulje, poput ogromnih usta, guvno muha
na vrhu Himalaja: odavde
polazi kamen drevni u kotrljanje
sa svojim ispisanim stoljećima
sa sutrašnjim tekstom. Odozgo
osvetljeni oblak teške glave ide
u veći perek pripasti.
vreli pucanj između dvostrukog udisanja
i izdizanja.

DOPISNICA IZ MEKSIKA

Martinu Moju, Jokeu Gerisenu i Oktaviju Pazu

Poezija je alabasterski majmun iz muzeja u
Meksiku - Sitiju koji širokim usnama priča o večitom
ledu gore, dalje dole u svet crnoobojenim
očima, sa podignutim rukama: poslata
na put u Evropu iz ovog plavetnila
u drugo plavetnilo iza njega, sa jasno izrečanim
oštēćenjima na butini, koji nagnutom telu
kao pri velikoj nuždi smetaju pri ustajanju
jednom zauvek, dok glava, prateći ruke,
koje korpu istorije, uraslu mu u krsta, izvlače
preko trupa, spremna je za skok sve dok
svetlećih vrhova prstiju na nogama.

TOPOLA

U filteru veta okomito, žestoko, lukavo srebro,
gnizavovo kloparanje moga jezika pred toliko pezaža;
kamene gromade u mešini veta, iznad kratkog ili
dugog ostatka života, srebrna groznica u disajnom kanalu.
zapeta puška.

HORIZONTALNA ČEŽNJA BAJKOVITOG DRVEĆA

Sa već skoro zaboravljene ivice sveta
vraćaju se senke velikih reči
da nas premere, neposredno pred ulazak
u ponovo pospremljene mrtvačnice.

RODE, STRANCI U SNEGU

Iznenada, opet noge roda
u snegu, sneg opet od pre mnogo godina, opet
vreme opažanja, vreme
za tragove, ivice, cirkus, stvarno:
na rubu stvarnosti republike
naša zapuštena tela, plava
od napinjanja i promena, zaokrugljene
grudvašte glave brušene na glatkom ledu,
neko vreme ikako bez nas, potom
i uskoro je kao kugla veliki pogovor
za očajanje, nervne smetnje, nadu.
Pogovor samozaboravu, koji
zbog godina nismo opazili
uprkos zviždačem krvotoku
od same apstrakcije otpora u nama.
O, vi, rode, stranci u snagu!

BOŠ

Taj otvor lobanje u istoriji
Evrope, slikarstvo
u mermernim jamama straha:

posivelj zimski pacov u oku,
izdajstvo pod jezikom, kao uljna kuga,
ribe od olova i krvi kao katran, riza, krstovi

metanisanje i znoj poput ukrcavanja u
gnezdo letnjih pacova, pregrijane katedrale
protiv prošćivanja unapred: Boš se borí.

»Neću opomenuti svoje oko, to tegobno pile na vešalima.
Pomeram sopstvenu sreću
za sutra,
u sledeću sliku.«

SARA POD BREZOM

Naša berza stoji pred vodom i
kockasti svoju bělinu i njeno olovo, tu, iza kuće.
Poneko drvo ide s pet imena (U Rusiju).
u belo odeveno plakanje duž šuma).

Po pokretima vetra, glasnici snova
ptica u vodi, u vazduhu i na zemlji, prepoznaćeš
u snu
prvo kao gvozdenu, a potom šećernu brezu,
sledi holandsko žuto, koje
se proteže čak u Južnu Francusku, zatim
zlatna breza u svojoj pohlepi za snegom, naposletku
papirno drvo u bašti reči,
ispisane cvasti, mačija rutva, jednolomna metlička
stopa, nazupčani list.
Dete spava u svojoj prvoj godini prigodom leta
i bezvetroice u tvom još čistom mirisu.
Sa ručicama tvoje i svoje senke.
Mi vas posmatramo.

S nemačkog preveo
Ervin Mareš

sudbina

teresa maria
moriglioni –
dragan
HEROJI

Kada je smrt
već postala stvarnost
život se uistinu može prihvati
bez strepnje
da će nas rastrgnuti

STAROST

U grudima duša mi se osušila
na usnama, pesma, a u rukama
venula su milovanja.
Reči i gestovi ljubavi
Već su se izgubili
Moje srce, hiljadugodišnji fosil,
Hrani se zvezdama
Preživeći.

BITI PESNIK

Rasipati šake reći
na porušenom zidu nemira
reči koje grizu nebo
kao skamenjene njuške konja
zaklani u mesečevoj arenii,
starije reči života
i strašne kao ljubav
kada mi u parčad izgori meso
tokom uzaludnog puta
i drhće mi duša u grudima
od bola što živih!

U krševitom pomirenju,
ispred neba, na kolena,
dozivaču suvišne reči
uzvišene nalik na palim andelima
do poslednjeg.

NEKI DRUGI GOVOR

Neki drugi govor
nastao iz krikova i jecaja

iz urlika, groktanja i pisaka!
Nastao iz novih zvučnosti,
iz sićušnih ili ogromnih zvuka
a ne iz reči!

Stvoren od ruku koje se dotaknu
od dlanova koje se stegnu
i od tišine.
A ne od reči
ne od reči.

SUDBINA

Nebo
zemlja
a između zemlje i neba
ti i ja: čovek
i tišina sveta
nepromjenjena oko nas.
Zemlja mi je šaptala reči...
Izgubljen u vremenu je glas, izgubljen...

Nebo,
zemlja
a između neba i zemlje
haos
a u njemu mi: čovek
i zvezde i frižideri
kancer i rakete
krik, urlik
nepotrebni mrtvaci
mržnja, urlici, mirisi, dim,
bestidan sex, mrtva deca
mržnja, mržnja
i samoča

Zar mi je to bilo sudeno?
Zemlja mi je šaptala reči...
Izgubljen u vremenu je glas.

PA IPAK ŽIVETI

Kad bi ti ispred tamne
tišine univerzuma
jedino ovo voljeno telo preostalo
i ovi retki trenuci savesti!

Pa ipak
živeći u večitom strahu od smrti
ne pomirući se sa tim
živiš

Sa italijanskog preveli
Jon Deakonesku i
Niku Čobanu

kad dođe nedelja

silvana gardner

NADA

Druga zemlja sa tuđim običajima
pa ipak postoji obećanje da ćemo
ovde ostati. A gdje je vrt koji mi je
otac obećao i stabla narandži
krcata plodovima koje će ubrati?
Rekao mi je da budem strpljiva
i donio punu košaru jabuka
iz voćarnice na uglu.

Ponovo se guramo u gomili
po ovom nogostupu bez narodnosti
i ja slušam čovjeka koji se nuda
nači posao iako ne zna jezik.
Prekidam ga sitnom laškom
»Izgledate baš kao Tarzan!« i želim mu sreću
koja će se prenositi s koljena na koljeno.

Moj otac je silno zgranut
što me digići podsjećaju na gorile
i prijeti da će mi oduzeti sve moje stripove.

Svi se nadaju da će zgrnuti lov
a ja se nadam svojim stablima narandži
slovakim imenima ulice koje glasi N – A – D – A
što je izvrstan predznak o kome mislim
subotom popodne dok učimo engleski
iz riječnika u slikama.

KUĆAĆICA

Krumpiri puštaju izdanke
u vlažnoj tamni smočnici.
Žuto-siva kvrgava okca upijaju
svu svjetlost koja se cijedi
kroz plastiku i drvo.
U domaćinskim danima, kućanica će ih
guliti iznad novina, istrebljujući
potomstvo Herodovom brižnošću.
Ali kad duh nije kod kuće,
kvriće su s ljubavlju obrezane,
i kao uvaženi suvlasnici položene
u zemlju. Vjenčani sa kućom,
pravi korjeni uvijek iskljuju nevidljivi.

TRI LJUBAVNE PJESME (III)

Zbog čega je ne opažam
naše boje? Zeleno i plavo
odveć je hladno. Što vidi Trevor
dok gleda zvijezde?

Izgleda da on to zna
već odavno.
Sretni Trevor! Princ svih pasa!
Još jedna jabuka je pala.

Ne odlazi.
imam ti još što-šta reći:
moj zec se plaši svega,
pa čak i mene, ponekad.

I ljubav može biti puna ožiljaka,
ne sudi mu prestrogo.
Vidiš? i ti se uplašiš
kad te želim poljubiti kako treba.

KAD DOĐE NEDJELJA

papa će obući odjelo
a mama visoke pete. Moja plisirana haljina
stoji na krevetu i smrdi
na poklju ovcu izglačanu
preko vlažne krpe. Torba od krokodilске kože
već je spremna, moramo se pojavit
u svom najboljem izdanju na promenadi;
gospodska obitelj pažljivo oribana
u subotu navečer
- producirat će se u nedjeljnoj šetnji!

Prošlost se nadima
dok muškarci podižu svoje filcane šešire,
a žene pokazuju obiteljski nakit
koji svjedoči o boljim danima,
izmišljenim ili stvarnim.
Teška satenska mašna visi mi u kosi,
i poput klonulog suncokreta
dječja glavica pada
dok traju razgovori o politici,
aperitivi, posjeti crkvi i još malo šetnje... .

Još korak, dva, tri...
okret... i dan je skoro prošao.
moji starci izgledaju zadovoljni
dok ja nejasno počinjem kapirati
koliko je važno to obavezno
tašto paradiranje na suncu, jednom tjedno.

KRUH

Kako volim gledati
baku dok mijesi kruh.
Skida svoj vjenčani prsten
i daje mi ga na čuvanje.

Kakva je to moćna žena,
dok pljuska, lupka, treska
mlinac od tjesteta. Ali kad me dodirne,
njeni brašnavi prsti postaju moljčeva krila
s kojih se truse nježne mrvice praha.

Kako se ta uzruja zbog dizanja tijesta
i straha da od hladnoće ne splasne
»zatvaraj vrata« vrišti ona
velika je tajna umjesiti kruh.

Moja plosnata prsa jednom će narasti
poput buhtica sa kvascem, veli ona,
i kvoca od veselja što se ja bojam
toga bubreža.

Svaki put kad jedem njezin kruh
u zrcalo se ogledam:
Što li samo zna taj vještički kotao,
što ne znam ja, u svojoj prostodušnosti?

Se engleskog: Božica Jelušić

katatonija

dušan pajin

POVORKA

Menjao sam
Konja za magarca
Magarca za ovnu
Ovnu za čurku
Čurku za goluba
Goluba za vrapca
Vrapca za jelenka
Jelenka za gnjidu
Gnjidu niko nije htio
Pa mi ona reče –
Beskrainje su povorke
Biće bez imena
Na povratku onamo
Gde nema ničega
Veliki tao
Sluđuje ljudi
Dobičkom gubitkom
Ljubavlju mržnjom
Rodenjem smrću

TRČANJE

U časovima
Tog čudesnog očajanja
Izlazio bih
I trčao bez reči
Ne obazirući se
Na zbumjene poglede
Trčao bih
Dugo tupo
Sa dahom u petama
Do poslednjih kuća
A tada
Padajući ničice
Vikao bih strašno
I rukama kopao zemlju

MOLITVA

Sansaro draga
Nemoj nikad prestati
Svete
Ne zatvaraj oči pred Ijudima
Prežalice oni
Patnje od postanka
Al' će žaliti bubice sjajne
Na prolećnoj stazi
Sansaro draga
Tom nakotu bića
Dodaj još jedno svitanje
Svet je tvoj najbolji
Nema boljeg
I najgori, nema goreg
Prividu čudesni
Nema izvan tebe
Suštine ni zbilje
Zato nemoj prestati

A ja ču miriti bogove
Kad već ne mogu ljudi

KATATONIJA

Odvratnost prema ponovljivom
I neponovljivom
Prema prolaznosti
I prema večnosti
Odvratnost prema istrajnosti
I malodušnosti
Prema velikim rečima
I malim postupcima
Odvratnost prema žrtvama
I zlikovcima
Odvratnost prema nastojanju
I odustajanju
Odvratnost prema piću
I trezenosti
Odvratnost prema zemljacima
I strancima
Odvratnost prema navikama
I novinama
Odvratnost spram uveravanja
I poricanja
Odvratnost prema mislima
Ishrani i disanju
Odvratnost prema hodanju
Sedenju i ležanju
Odvratnost spram odvratnosti

NEDOUMICA

Kreneš
Na pola puta sumnjaš

Trebalo je onamo
Stanesh
A svi idu
Gledaš unutra
Nema odgovora
Odes na livadu
Trava čuti
Lica prolaznika
Pogledi im beže
Srce stegnuto
Creva bolna
Bogovi čute
Demoni gundaju

PRISNOST

Biti prisani
S nekim
U ravni dodira
Žlezda znojnih
Izmenjivati
Sokove telesne
Zakletve vernošt
Ljubavi većne
Telo za telo
Vonj za vonj
Zatim možda
Kad se gadljivost istanca
Razmenjivati
Plime srca
Treptaje grla
Sjaj čela
Žmarce lobanje
A kad se srce povravna
Predati se blaženstvu
Koje ne možeš zasluziti



svedočenja

srđan dragojević

SLAVNI LJUDI

SRĐAN DRAGOJEVIĆ
jedan od najvećih ljudi
dvadesetog veka
tačnije
druge polovine
dvadesetog stoljeća
preciznije
osamdesetih godina
ovog veka
da ne bude zabune
godine hiljadu devetsto
osamdeset i šeste
da budemo određeni
meseca februara iste godine
da ne bude nesporazuma
februara dvadeset i prvog dakle
petka
tačnije
dvadeset i drugog sata
toga dana
preciznije
trideset i drugog minuta
istog sata
ustvari
četrdeset i peta sekunda
istog minuta
i
evo
prode ta sekunda pa
nećemo na njega više
da trošimo reći jer
drugi slavni umovi
nestrpljivo čekaju
naprimer
ALEKSANDAR GAUM
jedna od najblistavijih ličnosti
dvadesetog stoljeća
tačnije...

SVEDOČENJA

Jednom smo
srđan dragojević i
ja
sedeli u kafani i
pili.
srđan je gledao
dve žene
za susednim
stolom i
primetio:
ove dve bi se
tucale
ko štuke.

srđan dragojević je
svoje najlepše pesme
posvetio
nekim ženama.

(*svedočio – aleksandar gaum, vatrogasac*)

Srđan dragojević je bio
veliki ljubitelj
potlačenih masa.
jednom tako
šetamo
perfierijom.
srđan i ja
on ti sve zvera u
onu bedu i sirotinju i
oču mu suze.
cccc... veli.
a ja, šta ču,
čutim.

(*svedočila – gorana kostić, filmska radnica*)

Srđan dragojević je
bio poznat
kao veoma
dohovit čovek.
jednem prilikom
sedimo u kafani i
merkamo
gospodice.

on
ugleda jednu,
pljesnu rukama i
vrisnu:
pu, ne bi ovu
šetao
ni daljinskim
upravljačem!
srđan dragojević
je stalno bio
spreman na
salu.

(*Svedočio – nemanja petrović, precizni mehaničar*)

Srdana dragojevića sam
poznavala od
ranog detinjstva pa
i ranije.
jednom mi
odemo u
zoološki vrt.
srđan kupi
kokice pa
stane da ih deli
naokolo.
životinja-
oduševljene!

srđan dragojević je bio
veliki poznavalac
ljudi i
životinja.

(*svedočila – sonja palamar, pesnikinja*)

srđan dragojević je bio
veoma stidljiv čovek.
jednom
večeramo mi
u kafanici kad mu se
nekakva devojčura
baci oko vrata.
ja ču te.
po svaku cenu.
poljubiti!
viče.
srđan samo
preblede i
ubode je
viljuškom.
u kafanici-
ršum!
presede nam
večera.

(*svedočila – ksenija jović, obožavateljka*)

ĐUBRETARSKI KAMION

UPS!

zamalo da me zgazi jedan ogroman i zao
đubretarski kamion,
zamalo da me zgazi i pretvori u grudvu
krvave splaćine i
krkutavči čips kostiju i u veseli
šljapkavi doživljaj romantičnom
i uspaljenom građanstvu
A
dogodilo se to juče iako
ono ups sugerise odredenu
akuelnost
ali
kako uopšte očekujete da
pišem posle jednog takvog
umalo - da - me - zga - zi - huh - huh - auuuuh a
nisam imao ni olovku a nisam
imao ni papir i kada sam ih se
dočepao izronilo je.

..... u mome svetu svuda vrebaju
bahate kevgadžije a jedan
od njih je svakako i onaj
đubretarski kamion...

misao

FRUSTRACIJA

popularnu seriju sada nastavljamo.
umetnost gromku vama poklanjam!
(song)

SPIKER LEPOTAN I UMETNIK LEPOTAN

(u glas):
u okviru našeg malog ciklusa

MALE TAJNE VELIKIH

MAJSTORA UMETNOSTI

danas

pripremamo nešto sasvim

novo

lagano

okrepljujuće. Dakle,

na posao!

Potrebno je:

Mačka, komada jedan, obična.

Bifteci sveži, švača igla i

konač najlon, boja uljanih – po izboru.

Mačku –

bez hrane

držati (pet dana)

zatim

čvrstim najlon koncem

zaštititi joj nepca, a njušku

kreativno ofarbitati raznim bojama

po želji.

Mački, tako pripremljenoj,

podnosimo na uvid velike i sveže

komade bifteka.

Mačka je gladna, po bifteku

njušicom šara ali da gricne-

ne uspeva.

Oslikane bifteke
odlagati.

Delo nazvati –

FRUSTRACIJA!

Mački odšti nepca i
dati joj ribe.

Dela –

Unovčiti!

kupiti lepe stvari.

krajnje bezvredna ali
razmotrimo to. recimo.
svet moje sobe:

Đubretarski kamion je protutnjao kroz
moju sobu rušeci preplašene komplete

filozofskih zamleta i pesničkih

danguba, ruši, ruši i gazi

onako besan dok ja

vrštim sakriven u fioci, vrštim i gušim se,
gušim se sopstvenim papirom i sopstvenim spajalicama

a nevaljalac drnda, trese se i smrdi.

taj prokleti gad me uporno traži po sobi a ja

sakupim malo hrabrosti

pa iskočim iz fijoke maskiran u spajalicu i

dam se u bekstvo a on

zamalo da me zgazi.

ali

obratite pažnju i na ovu verziju toga dogadaja:
kada sam juče pretrčavao ulicu kamion pun đubretara i
đubreta i točkova i žutila i smrada i brzine i opasnosti

zamalo da me zgazi.

(gospode, kako je lako napisati pesmu. potreban je samo

snažan doživljaj).

dlaka ujez jezičnjakom

stevan perić

ŠUMOM HUKLIJAH

hrk muklje
bržem režac
ciklo capjem
rožjem kožu
moždak nožac

brzak slapić
kosti rezak

dušnik siptiv
vrlj
vrlj
mrtvi stenjac
žbir li zvezdac

o okopac
usnik divljah
glib koruje
rлом
prslac

- JEZIČIMO SE -

razoženji
iskoži
spljuvilo umljivo

zaglob
uglobac

zaždereno
žežilo
ujezac
ježilo
dlakavo
pečilo

ooo vrcilo
ooo vrcilo

trcavom gnjim
iveri vrcik
crklo sam
uvuklo
šmrktavo
hrktalo

zagmiži mi
izlizak

- ZRI DA GNJI -

o zori zgari
rumen i studen
ciku da mresti
sučut u pomen
pod uškop kamen
krvavo beo
za talas glasni
što krošnju sape
kaptaj da lipti
cru na grlo
cru na crva
za gnjilo rajska/ gujom u nedra
otrove riga
pa bljucnu slovac
ženki pod rebro
da zdušno moždi
ognjenom strasno
za navjek daždi
zgori me

zgori

- DLAKA UJEZ JEZIČNJKOM -

u podrepak
porok stihlo
vlažljem čepac

urek rečlje

žđrelom gladac
mračka utrob
zalud strepi
jezik vredni

- MRCLJIV ŠTRCLJU -

gušterim ti sisja žižik
gmizav plazac
urok kaptiv

japtljivome pogan ugod
u tom roptac
pljuvnog ceda

oh mi mužlje
žljebiš debljac
spredac
otrag
blaglje žeščah
klizac mrazni
daždi muklom

pupčik čvorac
dvojbom gojstva
krh li
krh li
držlu dršča
nožja tvojih
guzja gromkih

usnik gorjem
usnik nizjem
glavcem moždih
štrclju vrevih

aero-perfekt i mali kosmonauti

perica markov

NEMINOVNA KATA

Izbegnutom trajanju
postanak živi
kao posustali čovek

sve
dok ne savlada Neminovnost
i zaboravi na Sebe

KATA PROLAZNIK

Kao mali nisam imao
igračke
da se igram
sa ostalom decom

imao sam
srce
koje niko nije hteo

kao velika igračka
živim u izlogu čovekovog srca
gde se zabavljam igram i ogledam
zajedno sa prolaznicima
koji zastanu
da me pogledaju

KATA TAVAN

Šušti isto srazmerje
prate me sami gadovi

na zemlju
ne idem
bez merdevina

na nebo
ne mogu
zbog visine

sa jedne strane
čuvam stare knjige
sa druge
krovnu konstrukciju

prašina me ispunjava
neguje
i čini
jednako retkim
srećnim i sigurnim

KATA MASOVNO OLIČENJE

Vezujem stanovitu dimenziju
nepobitnog dejstva
jedne naučne varke

radujem se vetru
i suncu pesme
što ne napušta mi srce

moj pustinjski lik
odavno se ukrasio
fatamorganama

(da bi op zahvalio lešinama
da bih ja zadužio crve)

srce života
pretvorio sam u tačku
koju niko ne vidi

KATA NENADEŽNOST

Ne Mi
Će Se
ne hoda
ne beži
ne stoji
pesmi
saopštava
krkljanje:

- Tišina otkriva
jedra u postavljenim
plućima

žilavi vazduh neka odredi
ko treba da sproveđe licitaciju
i pokaže parkirani šalter

Nažalost
bez varijante
bez kombinacije
i bez pravnog osnova
ne izdajem kretanje krvi
a sve ostalo
nije moja nadležnost (-).(-)

KATA AERO - PERFEKT I MALI KOSMONAUTI

Mramorna pista
leti ka svetlosti

valja se

pričanje
izmedu rakete i zvezda

formula mleka
viče na
Toranj
baca krila bez golotinje

nijedno
dozivanje
ne može da sleti

ide se kroz
nepoznate prostore

kurs menja
odrediše
položenih tela

Kada se odvojio vreme
prestali smo
da savetujemo govor
kako dalje da živimo

POMOZITE NAM
O POMOZITE BAR SADA

MI SMO MALI KOSMONAUTI
KOJI TRAŽE SVOJU MAJKA

KATA KARTA

- Ne podudarajte medusobnost

večnost ne pristaje
usamljenim navikama

izvolite
ne plašite se

svet je
mračno svetlo
u praznini moje sobe

tako sam dugo
htela
da se sretнемo
pogledajte

zar se nisam
promenila? -

vao zavrnuće naredbe, globio prolaznike ako bace neugašeni pikavac – a rezultat? Požar za požarom.

Lajoš Tot nije tako postupao. Izgleda da se već u nastupu spobnog vatrogasca krije sve ono čime se može preduprediti izbjanje požara. Svaki dan je obilazio opštini u svojoj naočitoj uniformi koja je tako sjajno priličila njegovom krupnom stasu, razgovarao je s prolaznicima, navraćao kod poznanika, pa iako čak i nije izričao nikada aluzije na protivpozarne prekršaje, ipak ako bi negde zadimio neugašen pikavac, troje-četvoro bi pohitalo da ga što pre zgaze. Za vreme njegovog službovanja od četrnaest godina nije se zbio nijedan jedini požar.

Njegov ugled, međutim, nije se ograničavao samo na protivpozarne pitanja. Na svadbama on je sedeo na čelu stola. U zavadama oko nasleda njegova reč je bila presudna, a njemu bi se obratio i onaj koji je imao nameru da presloži peć. A pri smrtnim slučajevima mrtvozornik je pozivan tek kad bi on izrekao mudrost:

– Preminuo je jadnik.

Ni u prezidivanje peći, ni u pravne poslove, ni u salamuru za šunke nije razumevao bolje od drugih. On je uvek govorio ono što bi i drugi rekli, uglavnom samo trenutak ranije. Kako ostali nisu znali da ono što kaže Tot i njima može pasti na um, komandir vatrogasaca je došao na glas u opštini da je mudar čovek. Ono što on učini, to je dobro učinjeno. Ako bi šutnuo kamen, on bi se uvek zau stavio na pravom mestu, na svom konačnom i jedino mogućem mestu, bilo gde da je ono. Ugled je, naime, kao neki pečat; nema nikakve veze s dokumentom o kojem je reč, pa ipak mu pečat daje verodostojnost.

Na njegovom mestu svako bi dva puta promislio da li da se usred bela dana prošeta duž Matresentane jednim prometnim putem sa šlemom nabijenim na oči. On je, međutim, propustio pred preklinjućim Mariškinim pogledom, iz kojega kao da su ga gledale voljene sinovlje oči. Nabio je šlem na čelo.

– No – mrmlajo je. – Evo. Šta još hocete?

– Ništa više – oglasi se Mariška. – Sjajan si ti čovek, mili moj.

– I ne stoji vam loše – dodade Arika. – Tata, čak ste ovako još zgodniji!

– O boljem rešenju se ne može ni sanjati – odao je priznaje major.

Tot je smrknuta lica prihvatio priznanje, a nije se razgalio ni kada su opkolili majora i drumom krenuli kući. A da mu šlem ne bio nabijen na oči, mogao bi reći da su prošli Matrasentanom u pravoj trijumfalnoj povorci. Duž puta su se otvarali prozori, pomerale zavese, mrdale senke. Porodica Sabo je iznela šlogiranog dedu na dvorište, gospoda Gizi (žena na lošem glasu) velikom je brzinom grabilu s konopca za sušenje veša upadljiviju parčad donjem rublju, a u međuvremenu je, iza zvezes od čaršava, temeljito odmerila majora. Kola bi se zaustavljala, deca prekidala igru i gledali za njima otvorenih ustiju.

Sam major ništa nije primetio od ove radoznalosti. Njega su interesovale pojave sasvim drugačije prirode. Na primer, sumnjičavo je zagledao oluke na kućama. Obrato je pažnju na kanap koji je bio polžen duž puta i gubio se u šipražu pored druma. Oprezno ga je zaobišao i rekao domaćinima:

– Pažnja! Ne sme se nagaziti!

Docnije, kada im je došla u susret grupa skauta, a njihov vođa neočekivano dunuo u pištaljku, major je skočio iza jednog stabla pored puta.

– Kako smeju ovi dečaci da koriste pištaljku? – pitao je besno.

Malo potom, kada su nastavili put, primetio je:

– Zaboravljam da sam kod kuće.

– Kada je stigao, bio je umoran. Ova duga šetnja, i strah, još su ga više iscrpli. Kada su stigli pred kuću, jedva se držao na nogama. Ni pogledom nije udostojio čuvene Mariškine dalije, ni divan pogled koji se pruža sa zastakljene verande, čak nije primetio ni miris borovine koji je ispunjavao celu kuću. Bespomoćno je podnosio da ga domaćin i domaćica razodevaju, oblače u pižamu, polože u postelju. Čim je legao, pao je u dobrok san iz kojega se razbudio tek kad je sunce bilo na smiraju.

Kada su mu se oči već sklopile, još s praga sna je rekao Mariški:

– Draga Mariša, Mariška, ako bi neka starica obučena kao po eventualno htela da zameni med u saću za so, molim vas, streljajte je.

– Sve će biti u redu, poštovani gospodine majore – smirila ga je Mariška.

Na prstima se iskrala na verandu i uzdahnula uz pune oči suza:

– Jadnik!

– Koliko je propatio! – dodala je Agika.

I ona je gutala suze. Samo je Tot ostao mrk, bez saosećanja. Spopalo ga je neko nesigurno osećanje.

(nastaviće se)

S madarskog:
Sava Babić

vidim unapred: šupljina slova a

boris kulenović

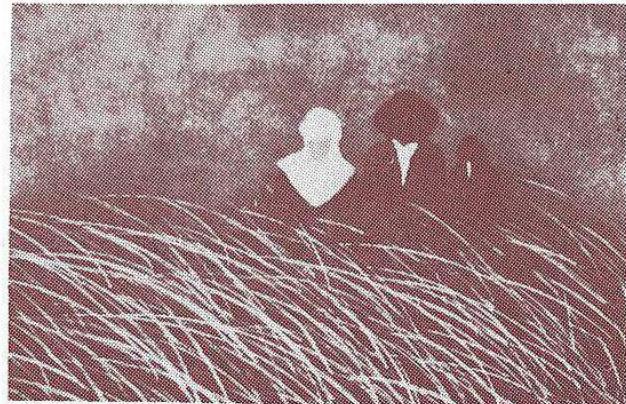
Ovogodišnje muve
su za sada larve
i nimalo veće
od zrna peska.

Vidim unapred:
vidim jednu od njih
kako se u spiralni
spušta na moju tetoviranu ruku.

Ovo je dvoje ljubavnika,
ovo je dvoje ljubavnika.

Na horizontalne i nepokretne
na njih se ruše zvuci
usne harmonike i noći.

Nacrtaču ga pastelnim bojama
na grimiznom pokrovu,
koji vidim



Muva je mala.
Teško ju je uhvatiti
jer leti brzo i vijugavo
i brzo se potroši.

Ali ova je već starac,
njeno telo, nalik na
oživelu gužvu crnog konca
živi samo jedno leto.

Vidim unapred:
septembar je,
sram te životinje
ja sam krupan i spor.

Neću te ubiti muvo,
nemirnu i nestvarnu, dok
sedиш na mojoj ruci.
Ja sam krupan i spor,
možda malo znojavih led
krupan, spor i dugovečan.

Ne umem da letim,
toplo mi je, osećam se
kao Uspešan Čovek,
u sfumatu popodneva, da.

Purpurni okrajci horizonta
prljaju pleća snega,
a iza
primiče se noć
i šušte joj vrhovi krila.

Uz uzdah brzine,
soko,
spušta se na dignutu ruku.
Uz uzdah svetlosti,
lovac,
osipa se niz vetrar.

Ovo je visoka soba
na čijem belom svodu
titra osmeh Sunca.

Ovo je prostran krevet
preko čijih ivica
prelivaju se ruke.

Ovo je tik-tak
kraj glave,

što kao tegleći konj
spokojno kaska za nijansama tame.
Ovo je čilim boje Severnog mora
po kome se devojčina stopala smeju
dok ulazi u keramičku raskoš
kuptaila, gola.

zatvorenih očiju,
dok ležim pod suncem
kao kap ribljeg ulja,
ili utopljenika neutrošena starost.

Danas,
u odelu od benzina i katrana,
On je izmaglica nad trbusima
nauznak pozaspalič čamaca,
On izrasta iz svetlo-zlatnog žiga sudbine
prekrivenog mušicama,
i kao konfete, gradom
razbacuje noćne more.

U ponoć,
što je crno-belim
televizorskim slikama
pripremljena za našu sobu,
sa mesečevog roga
vidim sebe,
gde sklupčan i neroden
plutam u šupljini slova A.

More je sestra moga znoja.

Idem... hodam...
Bagnola je ostala
da na suncu,
sanja san olovne fatamorgane.

Asfalt, palme, rida prašina.

Mitraljezom, koji sam
nosio kao krst
i pokrivao ga hladovinom,
uradio sam
ružičastu prikazu kupačice.

Na njeni mala stopala
sa deset skerletnih noktiju,
poput izmaštanih poza za parenje
lepile su se borove iglice.

Pogledaj ga,
mog mrtvog, plehanog konja.
Stvari postaju leševi
kada zaželiš da se igras Patetike.

Tragični Heroj stoji,
a kulise se vrte
i ožiljci se lepe
kao noćni leptirovi
na vetrobran auta
što juri nedodirljiv.

za groteskom», »samosvesna krička poezija«, »razaranje same osnove rečenične strukture«, »generiranje sa strukturama«, »prevlast operacionalnosti nad supstancialnošću«, »opozicija (unutar pesničkog dela) semantičko-semiotskih itd., itd. Svi ovi meritimini unutar kritičkog diskursa dati su s pozitivnim predznakom. Između kritičarske metodologije i književne prakse, vidimo, dakle, postoji usaglašenost što se u jednom književno-kritičkom ogledu navodi kao vrlina. Usaglašenost književne prakse i kritičkog pristupa vodi, međutim, apriorizaciji vrednosnih sudova, kako književnih stvarača, tako i kritičara. Ulazimo, dakle, u »područje dominantne ideologije strukture autoriteta«. U ovoj situaciji, jednostavnije rečeno, pesnici podržavaju kritičara a kritičar pesničku praksu. Obojica, u takvom kontekstu, mišljenja smo, rade jalov posao čineći jedan drugom ustupke. Tako saobražene prilike na relaciji poezija-kritika dovodi do unisonosti dvaju diskursa, do konceptualne istovetnosti estetskih vrednosti, do ideologemskog patetičnog zajedništva. Poezije tako postaju zbir Istog. Njena praksa se može obeležiti jednim imenom polazeći od ma kog i sva imena potom redati u nizu, ad infinitum. Doduše, ovo tvrdjenje nije ni novo, ni nepoznato. Jednostavno, savremenu poeziju sačinjava ogroman broj imena. Vreme će učiniti svoje. Rastur će, ne sumnjamo biti ogroman. Savremena poezija (za razliku od proze i drame gde sud savremenika ima osnove da bude objektivniji) posmatrana u okviru istorijske distance uvek najgorje prolazi. Teško bi nam se verovalo, stoga, ako bismo sada ustvrdili da će od tridesetšest pesnika prisutnih u panorami o kojoj je reč sredinom XXI veka ostati dvojica ili trojica za koje će se tada odista moći reći da su predstavljali ukus osamdesetih ali i ukus koji je nosio sobom i trajnije estetske kvalitete. Nezahvalno je prognozirati (i u ovim našim poslovima nekako je neprilично) ali kada je reč o toj trojici koja će ovim i ovako predloženim ukusom srpske poezije osamdesetih godina ovog veka svetleti sredinom XXI stoljeća, rekli bismo da će to biti Popa, Miljković i Pavlović. Trojica iz čitave druge polovine dvadesetog veka! Ostalo će biti propraćena sa dve-tri rečenice o svakom od preostale tri desetetrujice.

Ovaj naš sud može da bude smešan (mnogima uvredljiv) posmatran iz sadašnje situacije. Štaviše, može biti utoliko smešniji, ukoliko je istinitiji. Jer do ovog suda nije teško doći i sigurni smo da u takvom sudu nismo usamljeni. Ni je, međutim, prilika da se povodom jedne panorame toliko »istrčavamo«. (Bar da je o antologiji reč! No strpljenja, sačekaćemo je. Perišićeva panorama možda će jednog dana prerasti u antologiju? Ionako u panorami, kako autor sam veli, nisu »zastupljeni pesnici koji bi po određenim kriterijima ušli i u stroži, antologijski, izbor«. Zašto nisu to se iz »Nekoliko napomena...« ne vidi, niti argumentuje. Panoramičar im ni imena ne spominje, sem časnog Danojličevog. Nema, recimo, J. Zivlaka, V. Despotova, M. Vukadinovića, N. Grujića, R. Lukača, A. Sekulića, S. Stojadinovića, P. Bogdanovića-Cija, B. V. Radičevića, V. Krnjevića, V. R. Tucića, D. Kolundžije, A. Ristovića, O. Davića, M. Magaraševića, K. Mićevića, R. Andrića, R. Šajtinca, S. Minić, M. Grujića, V. Kopića, N. Vujičića, Z. Krasnog itd., No, ne zameramo. Pravo je stvaraoča panorama da izabere koga hoće i smatra da predstavlja »ukus osamdesetih«. U panoramičarim propustima ima sistema, ne sumnjamo). Ipak, recimo na kraju ove recenzije, zašto verujemo da će pomenuta trojica pesnika (trojica od onih koji su ušli u panoramu, da se razumemo!) ostati da svetle i u samoj sredini XXI veka, dok će se ostale zvezde ukusa osamdesetih ugasiti? Izložićemo, sasvim ukratko nekoliko razloga koji donekle osvetljavaju i naš stav prema poeziji.

Najpre, poezija može biti samo antologija. Izlaganje biti bitka bića. O tome da je poezija jednako ontologija pisao je Branko Miljković. Ni u jednom svom trenutku posle Branka Miljkovića srpska poezija nije krenula tim tragom. Naprotiv! Krenula je loše shvaćenim semantičko-semiotskim tragom gde jezik, opet, nije bio tumaćen kao »kuća bivstovanja«, no kao izvesna irelevantna lokalna tekstura čije je osnovno svojstvo »dosetka«, zgodimična ironija ili jezička igra. To je shvatilo Edvard Stankovićev rekvaci da je »poziv na prepustanje vodstva reči postao, u stvari, prepad na fonetske, leksičke ili sintaksičke mogućnosti jezika, kako u njegovoj govornoj, tako i u pisanoj formi«. Pomenuti paronomastički karakter mnogih pesama savremenog srpskog pesništva ne nosi, međutim, onu »suverenost igre« koja se kako bi to htelo jedan kritičar izbavila od gospodarenja smisla u njegovoj najidealnijoj, najspekulativnijoj, helgelovskoj verziji. Do takvog »odliva« savremena srpska poezija se ni jednom pesmom, nekmoli pesničkom knjigom (ako takva uopšte postoji u srpskoj poeziji od kraja Drugog svetskog rata naovamo) nije vinula. Preostala joj je, opet čemo se poslužiti Stankovićem, »difuzna i antiteleološka priroda... načinjena ne samo nizanjem heterogenog semantičkog materijala i reverzibilnih stihova već i jukstaponiranjem krajnje nesrodnih iskaza i tema«. Znači, »jezik kao kuća bivstovanja« odbačen je u ime egocentričnosti forme, istrošnosti značenja koje se nadomešta tobognjom ironičnjom stvarnosnog koda. Savremena srpska poezija sistematska je kritika metafizike, svake metafizike pa i one za koju se neautentičnim i trošnjim sredstvima prividno borii. »Drugi početak« pevanja, zaključujemo, u savremenoj srpskoj poeziji još nije ni na pomolu. Post-

ojeće horsko pevanje ustoličava se kao sam autoteličan Glas pesništva, mada je sazdan na konceptualizmu i svesnoj inkoherennosti jezičkog znaka. Na semiozisu nam se nude nacionalni mitovi, svest o pesmi, svest o pesničkom činu, destrukcija arhetipa itd., itd. Kritički tekstovi koji idu uz takvu produkciju istovremeno su, kako je dobro zapazio jedan kritičar (M. Pantić), »neka vrsta prolegomena«. Trag logosa u savremenom srpskom pesništvu izbrisana je. Na tome su zdušno radili od trenutka kada se isti javio u poeziji Laze Kostića (a potom nikad više do pojave Branka Miljkovića) i pesnici i kritičari. Ono što pesnici pišu to kritičari misle. Ono što ovi misle to prvi nesmotreno potpisuju. I jedni i drugi se kote na sopstvenom jaloviku. Velimo izvesna prestupajuća razlika ni u jednom slučaju ne postoji dok »upravo inskripcija kao njihovo plurnalno rodno mesto kome ništa ne prethodi ostaje bez uporišta. Razgraditeljski smisao ove poezije nije smisao bivstovanja, već grafija gramatologije u njenom negativnom određenju. Umesto sabiranja koje bi tek moglo biti početak drugog pevanja i mišljenja kakvo se začelo u filozofiji Martina Hajdegera na temelju promišljanja presokratovata, nudi nam se simultanitet procesa jezičkog koda koji tu ustoličava začinjanje metafizike, ukoliko ga formalni obrazac (što je najčešći slučaj) ne razori. Rezultat je prazno ništa, čak razoren grafički ideologijski namere jezika pesništva. Prazno ništa savremene srpske poezije nije samo odricanje, već otkazivanje. »U svojem odricanju«, veli Hajdeger, »pesnik od-kazuje o svojem proteklom odnosu spram reči«. Tu se sam jezik nikada ne pojavljuje u reči. Samim tim ni ontološki temelj bitka bivstvujeg unutar pesništva. »Smisao i bivstovanje su precrtni u samom trenu u kojem su imenovani i u samom obliku imenovanja«. Odate, pak sledi jedan oskudni napev savremenog srpskog pesništva. Jer: »nijedna stvar ne može da bude tamo gde reč nedostaje« (Stefan George). Perišićeva »Panorama« samo je dokaz toga i takvog odsustva reči pesništva o kome smo govorili.

bez dodira

nenad šaponja

ODAKLE I KUDA

*proteran pogled
visi nad sandukom
i pita
ko sam ja
daleko od granice
tako blizu vulgarnog*

VENČANJE

*besmisao sa besmisalom
rada smisao*

*smisao sa smisлом
besmislen je*

*podrška i slutnja
teraju me dalje*

*a pružena ruka
obavezuje*

OH LJUBLJENA

*postaću ti
postaću ti nikad*

JOŠ JEDANPUT

*tražim da mi nestane
gubim da ostavim
zaboravljam da nadem*

NAVIKA

i budem

i ne budem

i setim se

i ne setim

i čućnem

i ne čućnem

i uzmem

ostavim

dam

izgubim

pri svemu tome

pazim da ostanem živ

MEHANIČKA IGRAČKA

*mogao sam da pevam
o bilo kojoj priči
ruci
zemlji*

nisam

prezreo sam sopstvenu nevinost

pružajući ruke ka neznanoj magli

*premda poput ostalih ljudi
uporno sanjah život kao položaj tela*

*ne bi li pripitomio tlo
nesiguran da se takvom zove*

*uveren da nisam samo
mehanička igračka*

a koja to igračka sme da shvati

MODEL

*u nekakvoj knjizi
pročitao sam bajku
razorio je na rečenice reči
tragajući za smisalom*

BEZ DODIRA

reč

reč

reč

MOIRA

*umire prosto
na nekom pogrebu
plakanjem prisutnih*

REČ

*i počinjih istinu
nanevši je na zid
umesto freske*

»združuju se« noć prije Velikog uzvratnog susreta u trenutku kada biva otkrivena tajna Terezine smrti. Bruno ne izlazi na meč, novo krade autobus i dobrovoljno odlazi u prostor iz kojeg je izšao samo prije nekoliko mjeseci, a u kojem je proveo tri godine.

U jednom bi se čitanju mogli pozabaviti i samim oblikovanjem zaokruženih likova. Tribuson izbjegava plošnost karaktera najčešće prisutnu u romanima zbivanja, njemu uspijeva osmislitи čak i pripovijedajući lik pažljivim dijalozima i pripovjednim monologima. *Uzvratni susret* u tom nekom različitijem čitanju, a koje uključuje i neizostavno istražiteljsko, možemo podijeliti u dva dijela (vezano uz karakter glavnog aktanta): do saznanja (poslije saznanja, gdje čemo samo »saznanje« promatrati kao centralni događaj romana, a kroz slijedeći paragraf: »Sve sam manje mislio da sam nekom uništio život, i sve se više pitao nije li ga zapravo netko uništio meni«) (219).

Možda nećemo pogriješiti budemo li nekada, na neki upravo školski upit: »Tko je to glavni junak Tribusonovog romana *Uzvratni susret?*«, jednostavno odgovorili: »Teretni kolodvor«, koji je zaista uvjetovao i razvoj karakterološkog paralelizma (Karlov/Bruno), ali koji je na neki način i opravdao zločin (pobjeći iz siromaštva, dokazati se pred nekim...) Takvim odgovorom odlazimo i u drugo žanrovsко određenje romana, pokušavamo *Uzvratni susret* genološki objasniti kao roman s elementima romana prostora, karaktera, i na dominantnijim elementima romana zbivanja.

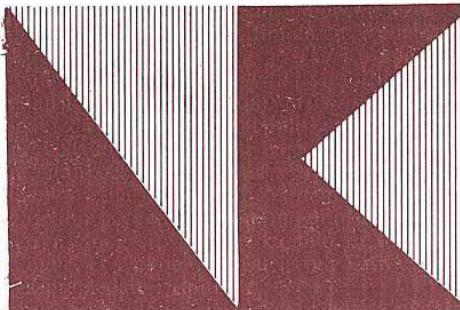
Citatelju su svakako dopadljivi i dijalozi tipa: »A moja nesreća je u tome što meni nitko nije povjeroval, a njemu su povjerovali svi jer, tako je to ovdje, nekome se vjeruje, a nekome ne. Vlast ima svoje favorite i svoje autsajdere« (161), dok su neka razmišljanja junakova bliska Politeovim u romanu »Made in USA« Domovinu nikada ne možeš mrziti tako jako da bi je napustio, rekao sam svojedobno upravniku zatvora. Sada sam polako pristajao na novu uzrečicu. Niti jedna domovina nije toliko dobra da je ne bi vrijeđilo napustiti (287).

Ipak, većina se citatelja zadovoljava i zaustavlja na onom prvospmenutom čitanju, čitajući tako *Uzvratni susret* samo kao roman detekcije, ne razmišljajući više o uspješnosti ili neuspješnosti neke druge razine teksta. Razumljivo i opravdano za one koji konzumiraju samo »pričljivost«, »čitljivost«, ne tako razumljivo za one koji se »književnošću ozbiljnije bave«.

Zvonko Marić: »Ogled o fizičkoj realnosti«, Nolit, Beograd 1986. Panković Vladan

Do pojave knjige Zvonka Marića, »Ogled o fizičkoj realnosti«, u biblioteći »Sazvežđa« beogradske izdavačke kuće »Nolit«, publikован je šest knjiga čiji su sadržaj, delimično ili potpuno, odnosi na filozofske konsekvenke kvantne mehanike (atomske fizike) i njenog tumačenja, i to: Hans Rajhenbah, »Radanje naučne filozofije«, 1964.; Norbert Viner, »Kibernetika i društvo«, 1964.; Dejvid Bom, »Uzročnost i slučajnost u savremenoj fizici«, 1972.; Verner Hejzenberg, »Fizika i metafizika«, (predgovor napisao Zvonko Marić), 1972.; A.N. Vajthed, »Nauka i moderan svet«, 1976.; Nils Bor, »Atomska fizika i ljudsko znanje«, (predgovor napisao Zvonko Marić), 1985.

Ova okolnost u bitnoj mjeri je odredila Marićevu knjigu. S jedne strane, autor nije morao da odviše pojednostavljuje svoje teze i iskaze, strahujući da neće biti shvaćen, što je dalo maha njegovoj izuzetnoj erudiciji. Ipak, stil kojim je delo pisano u znatnoj mjeri odstupa od, za fizičare standardnog načina izražavanja i sadrži, ponekad, jezičke konstrukcije koje se ne mogu okarakterisati kao jednostavne, što može da obeshrabi nedovoljno pripremljenog čitaoca, ali, nasuprot tome, da strpljivijem i upućenijem pruži više. Uzrok ovakvom izražavanju nije to što se u knjizi, praktično, ne koristi matematički formalizam kvantne fizike, jer je to zajednička karakteristika knjiga ovog tipa. Sem toga, Fejnmam će, govoreći o problemu tumačenja kvantne mehanike, čak naglasiti: »Nitko vam neće moći dati dublje objašnjenje pojave od ovoga što sam vam ga ja upravo dao, a i ja sam vam ga samo opisao...« Takva objašnjenja nisu ni malo dublja, samo su šira. Naravno, moguće je uzeti točnije matematičke izraze, možemo reći da se ovde moramo služiti kompleksnim, a ne realnim brojevima, upozoriti na jednu ili dvije drugorazredne potankosti, što nema izravne veze sa osnovnom idejom.« Konačno, neobičan stil karakteriši i čuvenu knjigu von Nojmana, »Matematičke osnove kvantne mehanike«, fundamentalno značajnu upravo po



• nove knjige • nove knjige • nove knjige •

tome što sa krajnjom matematičkom preciznošću razvija formalizam kvantne mehanike, tako da u njoj: »ne ostaje nerazjašnjen ni jedan principijelni momenat... Stil Nojmana sasvim je specifičan i ne sledi uvek rigorozno pravila školske gramatike.« Uzrok specifičnom Marićevom stilu nije pak ni objektivna nužnost da se izbegne stereotipija u načinu izlaganja o kvantnoj mehanici kao mnogo obradivoj temi, već je pre svega odraz istinskog Marićevog poznavanja ove oblasti i dubokog i originalnog razmišljanja o njoj. Maksima, stil to je čovek, važi dakle i u ovom slučaju, pri čemu treba naglasiti da se radi o čoveku i stilu, koji je bitno uticao na formiranje naučne fisionomije čitavog niza naraštaja naših savremenih fizičara.

S druge strane, Marić je vodio računa da i sam sadržaj njegove knjige ne bude stereotipan, tj. da ne bude ponavljanje onog što je ovoj temi već napisano.

Kvantna mehanika je, kao što je poznato, ukazala na neophodnost preispitivanja izvesnih fundamentalnih filozofskih pitanja: 1. određivanje domena važenja zakona kauzalnosti u prirodnim naukama, 2. preciziranje pojma fizičke realnosti, i. 3. razmatranje opšte epistemologije fizike. U Marićevoj knjizi analizira se evolucija pojma fizičke realnosti kroz istoriju fizike, pri čemu se on shvata u najopštijem smislu, tako da njegovo razmatranje obuhvata sva tri navedena pitanja.

»Ogled u fizičkoj realnosti« sastoji se iz dva dela. U prvom su izneti pogledi na fizičku real-

povratak slike

stanica lalić

*Svetlasta
modra jednočinka
remeti se
pojavom 24 prozora
u sobi.*

*Doboš se negde glasa
iz daljine.
Oštra igla
kružec materice prodeva
kroz sluh
nadmorsku visinu
smrti.
Senka
kružec materice
okrenute
ka severu,
zarobljenice vremena
zarobljenice čela
i nepoznatog
pod njim.*

(1983)

POVRATAK SLIKE

*Pomična senka
crvenog jata
rasporedenog
u trougao
klizi
po pečat – modrini.
Nestajem
u žrelu
sutona – grabljivice.
Grumen zemlje je teži
od dužine meseca,*

*od zelenog vetra
nad odžacima.
Leto se odvaja
od mene
preciznim rezom
u smolastu gustinu sača.
(1983)*

*Kostret je to
žudnjo moja,
beleg tvoj,
kaplja vina,
teška medna slast,
zelen stud.
Diram u tu ranu
mrklu,
gubavu.
Mišlu što mi plazi,
umom,
utrobom.
Klikta ona
i grcanje je.
Mrtva ljubav.
Ne znam šta je sazda.
Na nju to vonja,
na gorku,
slanu.
uzdržanost.*

(septembar 1984)

PUT NA KAVKAZ

*Strah,
uhoda i njegova senka
pravilno preskaču
jugistočni bedem,
kestens u podnožju,*

*drugi čas dana.
To beli tigar
pružen preko trbuha,
pod koljenima
kopni s jutrom
– odromom za Kavkaz.
Tvrdava sklapa očne kapke.
Tvrdava očne kapke otvara.
Tvrdava sanja.*

(1985.)

LE PENDU
*XII karta Velike Arkane.
Obiljubivši usamljeno drvo
naglavacke
bljuje
svoje sokove
obešeni
lutak na raskršću.
Žrtvena slovenska gozba
pod vlastistem.
Uho mu čuje
prekomorski veter,
zujanje pčele
nad lišćem
udaljeno graktanje.
Vruskaju zubi
pod njegovom glavom.
Prska
crni čanak
otkrivši
sviju priglašanu utrobu.
I nebo mu čuci
na stopalima
kad ljubi vešala
naglavacke.*

(1982.)

»Le pendu, franc. – obešeni

nost pre pojave kvantne mehanike, tj. izložen je klasični koncept fizičke realnosti.

»Fizička realnost opisana sredstvima klasične fizike konstituiše se u dvema globalnim ontologijama: fundamentalni entiteti su ili čestice shvaćene kao objekti prostorne određenosti kojima se pripisuju svojstva tako da se preko njih gradi morfički razlučiva hijerarhijska forma pojavnosti ili su to polja (čiju značajnu karakteristiku predstavlja talasno kretanje – primedba V. P.) shvaćena kao globalna svojstva kontinuuma izraziva preko intenziteta univerzalija koje ona predstavljaju u svakoj prostorno-vremenskoj tački. Forme i uzajamne veze simboličkih konstruktata u ovim shemama su dijametralno različite i uzajamno isključive. U svakoj od njih opis kompleksne strukture na nekoj hijerarhijskoj ravni može sadržati ogrubljenja čiji se prevod u metodu pojavljuje u formi verovatnosnih sudova. Ova verovatnoća je svodiva na izvesnost preciziranjem svih okolnosti koje su prenebrengnute u grubom zapisu.

Na poleđini ovakvog oblija diskursa o fizičkoj realnosti očrtava se okolnost da se prvo bitno racionalno poimanje objektivnosti, po kojоj se ova shvata kao osobina svih ljudskih bića, usmerava prema realnosti objekta u njegovom generičkom poimanju, tj. u stavu da *analitički um* otslikava atribute realnosti sveta, i njegova se analitička priroda iz ove analize može odstraniti tako da sudovi o fizičkom svetu jesu sudovi o njemu samom a nisu sudovi o našem položaju u odnosu na njega. (str. 11, podvukao V. P.).

Iako ne spada u klasičnu fiziku, teorija relativiteta sledi klasični koncept fizičke realnosti. Za razliku od klasične mehanike prema kojoj su osnovni entiteti čestice, i klasične teorije polja (elektromagnetnog) u kojoj se čestice i polja javljaju kao ravnopravni primarni entiteti, u teoriji relativiteta samo se polje smatra osnovnim entitetom (iz čega i sledi neophodnost relativizacije prostorno-vremenskih koncepcata). Ono pak, na klasičan način učestvuje u formiranju fizičke realnosti.

U drugom delu Marićeve knjige prezentuju se koncepcije fizičke realnosti ponikle na rezultatima kvantnemehanike.

»Potreba da se odredi fizičke osobine osnovnih konstituentata materije koji ne mogu biti predmet čulnog, tj. svakodnevног iskustva, pre-

Poetika

... Ispod čela obližeš drhtaju dva
A sve u, Krug-pedalj
Poslje je papir špijun
Poslje je bjelina crna
A ti joj pritečeš sapi
I prilaziš, Joj dublje

ili pak obrnuto; iznad stihova pjesme „Poetika“ naslov —

Grimasa

U noć u, Noć mašto
Majčice niz zlatni gib svijesti
Grimasa strah tamno kraljik
Pile nek tanje
Neonsku školjku, Vremena
A ruka golubica drhti, Um vijuga
Arlekin apsurd groteska houmor noir. . .

Nesumnjivo je da ne može biti rijec o slučajnim podudarnostima automatskog, ili nekog drugog tipa, već o inovacijskom angažmanu kakav, (bar autoru ovog teksta) do sada nije bio poznat.

Drugi moment, koji Radulović kvalificuje kao (u velikoj mjeri) samosvojnog autora tiče se, opet specifične i za pjesnike današnjeg senzibiliteta, neuobičajne organizacije teksta. Prezentovan je kroz šest, (uz pjesmu Gaj, Valerija, Katul) možda najinteresantnijih pjesama: Poetika, Ruža, Prazno, Vjerica, Kraj, Carice, Vreme, Tvorac, Grimasa. Radi se o tekstovima astrofisne, stihiskske strukture, od kojih su svaki doimao kao jedna rečenica, (ciceronskog govora) u kamenu uklесana, gdje se ništa neda oduzeti, a još manje dodati. Napomenuo bih da ove pjesme treba i čitati upravo tako kako su napisane; dakle kao jednu rečenicu ili ulomak nečijeg govora iz koga se može naslutiti što je prethodilo i šta slijedi.

Da li će poezija pjesnika Selimira Radulovića i dalje preferirati sa ovde navedenim stavkama, ostaje nam da vidimo u njegovim narednim knjigama, koje će, pretpostavljam, mnogi sa zadovoljstvom dočekati.

rale nišavić: »divlje trešnje«, minerva, subotica, 1986. slobodan sv. miletic

„Divlje trešnje“ nije prva zbirkica novosadskog pesnika Raleta Nišavića. Kao što ovaj naslov traži da označi svoj pastoralni prenutak pesnika u gradu, tako ni prvoj oznaku novosadski samo uslovno odgovara pesnikovom zavičaju. On je samo poslednja tačka naših migracija.

Kao i pesme u zbirici *Sunce i prsti i Divlje trešnje* su poezija u nastajanju, onako kako se to u filozofiji odnosno u ontologiji govori o biću, nikada završenom, koje „nije još“, dakle kao i poesis u procesu, delu u toku. I novu zbirku odlikuju protivrečno dvojstvo: jedan povišen ton, bezmalo retoričan koji vodi poreklo iz besedničkog sredstva uveravanja i u isti mah drugi jednostavni, direktni pesnički iskaz, sredstvo intime. Ovaj prvi je izbirljiv kada je u pitanju izbor verba, skorije kolekcionarski u tome manifestovanju zavičajnog govora ili narečja i boji jarke sprege sa izgledom snage i pretencijom na pojčani efekat metaforičnog. Ovaj ton i najviše podleže kritičkom pogledu. Onaj drugi, koji čini sve suprotne odluke Nišavićevog pesničkog jezika, onaj intimni (uslovno uzeto), vodi monolog lirskog subjekta i, moramo prozнатi, preovladaju u podneblju „Divljih trešnja“. Dakako na boljitat i bereti ove poezije, starinski rečeno. Dok se onaj prvi ton javlja još uvek kao balast tradicije, jer Nišavić smatra da pesništvo podrazumeva i valjano ljudsko ponašanje kao jedinstvo etičkog i umjetničkog i pomalo spihološki ga ispoljava, dotle mu onaj drugi intimistički ton (opet uslovno) omogućuje korak prvočitnog rusioste-gorštaka u

pastoralu, obojenu prštestom i nepomirenošću sa opstankom u zatrovanom gradu (sagrađenom od veštačke neprirodne grude, sa zabranama, kolotinom, izgubljeniču, samotništvom, bez bodljevske lepotne minerala).

Najbolja strana Nišavićeve poezije i dalje se nalazi u njenoj asocijativnosti i u prostoru njegove, ne vazdan slučajne simbolike. Dakako to zavisi i od naše projekcije, ali sugerisani pravci nisu uvek i najsjajniji. Mi smo njegovu poetiku videli u toj dvojnosti, a nova pastoralnost incirana je onom pesničkom brigom (dakle kulturom) za prirodu u kojoj Nišavić traži dublju verodostojnost svog doživljaja. Nepristajanje na urbanu sredinu kao autentičnu ljudsku sredinu nosi i nenametljivu ekološku kritiku, koja tek postaje predmet interesovanja modernih pesnika, po svemu ipak prolazan. U nutrini, pokazuje nam Nišavić, nosimo psihološki odsev netaknutosti, a socio-školska psihologija nam saopštava da i četvrta generacija na gradskom položaju još uvek nosi u čulima, u nozdrvama atavistički miris trave.

Nišavić pokušava da nađe odgovor kamo se gubi toplina, kako raste svetlost i rada pomračina u krilu civilizacije koju predstavlja grad. On je pesnik odgovetke, definisanog, iskazivog. Ne libi se određivanja i odredljivog iako su oni došli u poeziju posredno i spekulativno sa porekla. U pesmi „Uzlet u noć“ poteći načelo harmonije, potisnutu i skrovito u drugim pjesmama, a koje ovde explicite nastoji da se racionalizuje. Tu ga, razume se, vrebni opasnost i od narativnog prodroga prozogn u tkivo pesme: „Sve ljubav imaju istovetan ner-isti ritam“ Izviru uvira jedna u drugu . . . Ostavljuju otiske sjedinjenog tela.“ Evo Ahilove pete tako izabranog diskursa. Pitamo se da li je to tribut jasnoći, nesvesno odbacivanje zatamnjenja, predaleki iskorak u pesnikovom nastojanju da empirijska ličnost kritički nadzire lirski subjekt i doživljaj? Ili pad u opšte mesto razbora, kad se od njega zapravo beži. Pesnička slika nikada nije rešavala aporije, ali ih je posredno mogla možda inicirati kao i čitav onaj prividni kontradiktum pevanja i mišljenja. Ona

nije cilj saznavanja već varnica koja spaja. Jezik nas slikom daruje, kao kad zaigra kolo bivstvovanja i reči, nipošto za se niti za samo jedno od njih.

Poetski svet Nišavićev je svet prbovitnih opozicija: nerođeno—plod, jezgro—raspušljina, studeno—toplo, tamno—svetlo, najzad i ona temeljna: priroda-kultura. Prostor se u njegovim pesmama iscrpljuje u nedosežnoti pokreta, vreme se meri gotovo linearno, srazmire poređenja zamenuju koordinate rasta, metafore stoje u neobaveznoj funkciji slika, ishod zamenuje slutnju, izvesnost često nadomešta tajnu. Nišavić je pesnik (sto se ne može dokazati dabogme ni statistički, niti nam je volja) „glagolske situacije“, neposrednog perceptivnog stanja, skoro opipljivih uporedenja. On ustanjuje ili uslovjava najčešće u kondicionalu i potencijalu, ponekad pesnički orčeće, ono što mašta darežljivo nudi pesniku na neizmerni i nesebičnu versiju. Ali Rale Nišavić ima i nekoliko pesama koje su u stanju da nas demantuju u najboljem smislu. Od az do ižice pesme, kao u kakvom molepstvu zadržava ključ, obleće tajnu kao njegov „Drozd“ koji pičnje zagonetkom, ispunjavajući skoro sve biološke funkcije postojanja pre nego što postane svesni mnogostrukog znaka apsurda, na čiji glas i glad odgovara neosetljivost drugog, neosetljivost sveta. Ili npr. reifikaciju doma u „Pesmi kuća“ koja uprkos svojoj meni zadržava osnovni ton lirskog, treptaj senzitivnog. Ništa manje zanimljivo ne čini se ni odgonetanje lirskog subjekta na horizontu pesme „Mali uzlet“, gde se rastvara u opštij metafori prirode, neiskazane do kraja. Pesma „Ograđeno izletište“ veštice se služi komparacijom ljudavne postelje i zverinjaka, šireći značenja urbanog rituala. „Kivi za Anijas“ idući za mitskom slikom polnosti sledi neobične eufonije i egzotizam.

Dirljiv je na kraju i Nišavićev uzvik, dirljiv, ali i opominjući: „Moj trenutak je na livadama,“ i malo dalje pitanje: „Nije li to uzlet?“ Mi mu možemo odgovoriti kratko: „Da!“

ORGANIZACIONI ODBOR FESTIVALA JUGOSLOVENSKE POEZIJE MLADIH TITOV VRBAS

raspisuje

KONKURS

za učešće na Devetnaestom festivalu jugoslovenske poezije mladih, koji će se održati 21, 22. i 23. maja 1987. godine u Titovom Vrbasu. Pokrovitelj Festivala je SOUR PIK »Vrbas« u Titovom Vrbasu.

USLOVI:

- pravo učešća imaju mladi do 27. godina, sa po dve do sada neobjavljene pesme na svim jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije;
- pesme se potpisuju šifrom;
- sa pesmama autor istovremeno dostavlja (u posebnoj koverti) sledeće podatke: ime i prezime, adresu, datum i mesto rođenja i rešenje šifre, koje ne može biti pseudonim;
- pesme se šalju zaključno do 15. aprila 1987. godine u deset (10) kućnih primeraka, na adresu:
Festival jugoslovenske poezije mladih, Ul. M. Tita 87,
21460 Titov Vrbas, sa naznakom »za Konkurs«;
- učesnici čije pesme Stručni žiri odabere za završni deo Festivala, biće pismeno obavešteni do 15. maja 1987. god;
- pesme koje odabere Stručni žiri biće objavljene u Festivalskim publikacijama bez naknade;
- rukopisi se ne vraćaju;

Na Festivalu će biti dodeljene tri nagrade Stručnog žirija:

I nagrada	50.000.- dinara
II nagrada	30.000.- dinara
III nagrada	20.000.- dinara

ORGANIZACIONI ODBOR

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5, telefon (021) 28-765
uređuju: sylvija dražić, zoran derić, petru krdu, alpar lošonc, dorde pisarev, miroslav radojković i slobodan radošević ★ glavni i odgovorni urednik franja petrinović ★ tehnički i likovni urednik cvetan dimovski ★ sekretar redakcije radmila gikić ★ lektor mirjana stefanović ★ članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanović (predsednik), tanja durić, biljana cyetković, rada čupić, dušan radak, boško ivković, dušan mihailović, dušan patić, danica grubač, simon grabovac (delegati šire društvene zajednice), radmila gikić, radmila cvijanović lotina, vladimir kopić, franja petrinović i čedomir keco (delegati izdavača) ★ izdaje ništa „dnevnik“.
novi sad, bulevar 23. oktobra 31 ★ direktor ništa „dnevnik“ jovan smederevac ★ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine ★ časopis finansira sizi kulture vojvodine ★ rukopise slati na adresu: redakcija „polja“, novi sad, poštanski fah 190, žiro račun 65700—603—6324 ništa „dnevnik“ ouour „redakcija dnevnika“, sa naznakom za „polja“ (godišnja pretplata 2500 dinara, za inostranstvo dvostruko) ★ na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga ★ tiraž 2.000 primeraka

umrla draga

laslo l. blašković

VAMPIR

Ti mrziš poeziju.
Svida ti se loša poezija.
Bože, ja te volim.

Zaista, mala je
(nova) razlika
između bezvezne poezije
i one bez veza.
Nekad se pitam
da li je uopšte osećam.

Nikada nisam pisao o ljubavi.
Možda, jer se plašim sreće.
I uvek je lakše i lepe
reći sreće ili ubijena deca.

Da, ja volim baletsku poeziju,
ali me ona ostavlja.
Nisam smeo
da se smejem.

Neću senčenje,
već sportsku poeziju:

grč.
krik lica,

onaj, što misli da
je pobedio.

VEŽBA

moj otac i ja
moj otac i ja

gledao
zarazno selo
(gde se žabe žele)
debeljko vlažne trave
za vratom
i onaj što je ličio
na jaje

otac je
sedec

a ja sam
da bih prikrio
strah
polako
odizao telo
od zemlje
obešen
o vratilo
ponavljajući vežbu

UMRLA DRAGA

Očešah se miškom o kišu
žene, reče: marš.
Gde je Lasti? Opet me izneverio.
Skide flaster.
Meso njene ruke je kao stiropor.
Roden sam bušan, muškarcu (Mišou).
Bolest je
krma larme.
larva rimska larva.
Postržen sam.
stružem mirise sa sebe.
Zagrizi crnorica
Pojedi me.

algu Gale.
Ja sam tako mlad
Ja sve znam
Ja sam cučla

Tad uđe otac moj
I sve im ovo govorase.

Žižak njegovog alkoholnog smrada
teluhaše se autobuskim ljudima.

Da I jahaše ih
ili pišaše,
tek odmicah se
sa gnušanjem.
I nekim strahom,
retko se i kradom obazirah.
čujući,
kroz (bokserski) brek motora,
te more,
onog što je vikao
kravatama i kravama.

Seti se, oče,
kada smo posećivali
tvog umiruću majku.
Vraćali smo se,
prolazeći kroz narandžasti podvožnjak.
Krajem i krišom,
jer pešćima beše zabranjeno.

U papući oka,
u grlu kendla,
pod sedlom tunela, srca:

benzinske zaguljivosti,
neba, klozetskog groma u Grmu,
hiperbole motora,
ulja moga smeha,
znoja
plašiš se.

Sećaš li se moje filmske smrti?
Tad kad bejasmo u trti.
Zar je tada umrla tvoja majka?
Zar je tada popila mleko?

Rekao si.
Peščanik je sveštenik.
Računa meštanin.
Štene.
Štikla.
(Misliš viši si a isti)
Čale, koje je vreme
tvoga romana.
Skini pesmi salo.
U kaši peščanog žala,
klepsidra nije kašika.
Niti obrnuto sidro.

Rekoh, znaš li
da sam pisao Popi.
Poslao mu knjigu.
Da razgovaramo.
(drski neznanac – Zvezdoznancu)
Misleći na njegove,
posvetih je Haši. (Haši
svaki svoj
šišniš hašiša
košticu košmara
rimovao je svetom Haše

ko je ona
ko je ona
ko je ona

kako je volim

kako bih voleo

da je napišem)

Ali
ni:
iš!

Moje rep, pore.
Plakah od stida.

U školi
sam učio
da insekti vide mozaično

o licu
pomnoženom
preskočenom
u praznom kavezu
što sam ga strgnutog našao:

sitoj fresci
(gleđah je ko popac)

objavio pesmicu
u malim novinama,
dečji pesniča.

Bio sam Dečji pesnik, Pionir.

Napisao, Sve
Čudna je ovo slika.
Progutala bi me
razapljenja usta provalije,
ali mi pomaže jedna šipka,
mada i s njom baš sigurno nije.

Ah sad sam siguran
da nema nevolje veće od te,
jer primetih da mi ruke
ne mogu dodirnuti tle.

Vozila, drveće, kuće
stoe naglavacke,
a ispod knedla,
planete,
komete i zvezdane tačke.

Samo da sve
izgleda ko pre
mogo bih sve da dam.
Ali neću morati
jer je ovo igra,
a ja na vratilu sam.

Laslo Blašković učenik VIII razreda
Osnovne škole Ivan Gundulić Novi Sad
pisalo je i na pismima
nepoznatih devojčica.

Jedna (kao moja majka)
čudila se momem lepotom imenu.

Pokazivah svoje
gljive
drugovima.

Ali od nekog stida
nikada nisam smeo da odgovorim.
Zamišljao ih.
Ponekad u svome zagrljaju,
jer sam tada postajao muškarac.
Car, Crevo, Mrena.

Kad si, Imenjače,
bio mali
seoskog si rodaka
vadio na strand
da gleda kupačice.
(Beše je to Prust?)

Skrivao si
se tu
gde je sad
moj most
(gde sisasmo),
slušajući ga,
samog:

Gde ga je Lasti?
Opet me izneverio.

Tunela mi.
Gledajući u noćno zvezdano nebo
počnem da se gušim.
Kao kada sam Tamo, padao.
Gledam u zemlju, zaduhan.
U staklo.

»MAJKOLIK«

Pevali su pesme
svojih očeva
ali ne i moju oca

tišina zapretih.

A sada ču vam sve ovo ispričati